

Marta Pessarrodona estudia com van afectar la derrota del 1939 i la posterior diàspora les intel·lectuals catalanes, com ara Lola Anglada i Aurora Bertrana

L'“altre exili”

Valèria Gaillard
BARCELONA

S'ha parlat a bastament de l'exili republicà, del munt d'intel·lectuals que van haver de refer la seva vida a l'estranger després de la desfeta de la Guerra Civil. Ara bé: quin paper hi van tenir les dones i com van patir personalment aquesta desbandada?

Després d'haver escrit diversos llibres al voltant de dones (*Donasses. Protagonistes de la Catalunya moderna*, *Mercè Rodoreda i el seu temps*, *Caterina Albert: un retrat*) la poeta, narradora i assagista Marta Pessarrodona (Terrassa, 1941) s'endinsa ara en “l'altre exili”, l'anomenat “exili violeta”, en un estudi impulsat per Dones per la Llibertat i la Democràcia.

L'exili violeta. Escriptores i artistes catalanes exiliades el 1939 (Meteor) reconeix d'entrada la feina feta per les intel·lectuals que varen exiliar-se, entre les quals hi havia noms com ara Maria Teresa Vernet (novel·lista i traductora de James Joyce), la pintora Lola Anglada, l'escriptora Caterina Albert (Victor Català), l'actriu Margarida Xirgu, la periodista Irene Polo, la poeta i bibliotecària Rosa Leveroni, les escriptores Teresa Pàmies, Aurora Bertrana, Anna Murià, Clementina

Marta Pessarrodona, l'abril passat a la seva casa de Sant Cugat ■ ORIOL DURAN

Un gran nombre de dones van patir l'exili interior, que les va condemnar a l'ostracisme

Arderiu, Frederica Montseny i —no hi podia faltar— Mercè Rodoreda.

Tal com traça Pessarrodona, la dona va fer sentir per primer cop la seva veu durant la Segona República —moment en què va obtenir el dret de vot—, i el procés de “visibilitat femella” va culminar en la Guerra Civil. A partir del franquisme, però, aquest impuls alliberador va quedar estroncat.

Pessarrodona assenya-la que, en comparació amb els homes, moltes dones

van patir l'“exili interior”, aquell que, sense marxar del país, les va condemnar a l'ostracisme.

Rodoreda i Anglada tipifiquen els dos tipus d'exili: l'exterior i l'interior. Rodoreda va expatriar-se a França i no va tornar a Catalunya fins tres anys abans de la seva mort, el 1979, mentre que Anglada es va amagar al seu pis d'Enric Granados fins al 1947 (els franquistes la van titllar de *roja separatista peligrosa*). No cal oblidar tampoc els casos

de dones que van anar a parar a la presó, com ara la periodista María Luz Morales.

L'autora analitza el pes de les institucions femenines d'abans del conflicte bèl·lic, entre les quals destaca la Biblioteca Popular de la Dona (dirigida per Francesca Bonnemaison, una exiliada interior que després ha donat nom al centre), així com la presència creixent de la dona en la política dels anys trenta (tant a esquerres com a dretes, i en especial

en el bàndol anarquista amb dones com ara Lucía Sánchez Saornil, Mercedes Comaposada i Amparo Poch), una presència que contrasta amb la seva absència en institucions culturals com ara la Institució de les Lletres Catalanes, l'Institut d'Estudis Catalans i la universitat (a banda d'auxiliars, com ara Rodoreda a la ILC). L'assaig, seleccionat per al premi internacional Terenci Moix, inclou a tall d'apèndix uns pràctics “qui és qui” i “què és què”. ■

Barceló no atrapa Dalí però fa història

Redacció
BARCELONA

Era un èxit previsible. L'exposició *Miquel Barceló 1983-2009. La solitud organitzativa* tancarà les portes aquest diumenge al Caixafòrum amb una xifra de visitants espectacular. Per ara, ja són 222.000 les

persones que han vist la mostra (una sonada mitjana de 1.300 persones cada dia), i els responsables del Caixafòrum calculen que diumenge la xifra definitiva fregarà les 230.000. La retrospectiva de Barceló s'ha convertit en la segona exposició més visitada de la història del Caixafòrum

Barcelona, després de Dalí. *Cultura de masses*, que el 2004 va rebre 305.000 persones. Barceló ha superat les també popularíssimes propostes expositives de Rodin (219.000) i Rubens (215.000).

L'exposició de Barceló es va inaugurar, abans de Barcelona, a Madrid (amb

Una imatge de l'exposició de Miquel Barceló al Caixafòrum ■ JOSEP LOSADA

la presència del mateix artista, que en canvi no va ser a la capital catalana). A Caixafòrum Madrid, més de 285.000 persones van viure l'experiència creativa del pintor mallorquí.

Miquel Barceló 1983-2009. La solitud organitzativa aplega unes 200 peces, des de les grans teles creades a partir del 1983 fins a les més recents, i té Catherine Lampert de comissària. Barceló ha participat activament en la selecció de les obres, que a més ha prestat algunes teles de la seva pròpia col·lecció. ■